

1998-06-26

231-7348-97

Till enligt
SÄNDLISTA

Bildande av naturreservatet Dammen, Uppsala kommun

UPPGIFTER OM RESERVATET

	Områdets benämning :	Dammen
	Objektsnummer:	03-99-052
	Kommun :	Uppsala
	Fastigheter :	Bennebol 2:1, Kobol 4:1
./A	Lägesbeskrivning :	Området är beläget ca 8 km nordöst om Knutby, se bilaga A.
	Koordinat i rikets system :	x=66 52 5 y= 16 43 5
	Koordinat enligt natur- vårdsregistret :	12I 0 I 22 32
	Topografisk karta :	12I Östhammar SO
	Ekonomisk karta :	12I 0i, 128 08
./B	Gränser :	Området omfattar land, vatten och bottnar enligt vad som framgår av bilaga B
	Area :	116 ha varav 74 ha produktiv skogsmark.
	Naturvårdsförvaltare :	Länsstyrelsen i Uppsala län
	Markägare :	Hargs Egendom AB

GRUND FÖR BESLUTET

B e s k r i v n i n g a v o m r å d e t

Naturreservatet Dammen utgörs av ett större öppet kärr, Dammen, sjön Edsjön och omgivande skogsmark. Skogsmarken präglas av en rik- och delvis storblockig morän med inslag av hållmarker, fuktiga svackor och dråg. Miljön är kulturhistoriskt intressant och präglad av bruket vars drift upphörde i slutet av 1800-talet.

Bennebols bruksdamm är en öppen och tidigare uppdämd och slåtttrad våtmark. Våtmarken är flikig med en lång kantzon av uddar och små moränholmar. Själva Dammen är huvudsakligen bevuxen med högört/högstarrvegetation. I den norra delen finns en klen björk- och alsumpskog. Rörsjön rinner genom Dammen från Rörsjön till Norrsjön via Bennebols bruk. Dammen har utnyttjats såsom vattenmagasin, transportled och slåttermark. Dammen torrlades sommartid vilket möjliggjorde slåtter. Slåtter pågick ända in på 1930-talet. Idag är stora delar av de ännu öppna starrmaderna på väg att växa igen, främst med glasbjörk.

Edsjön är en mindre skogssjö, vilken i den norra änden kantas av en tidigare slåtttrad myr. Edsjön är den minsta av de s k. Fyrväpplingsjöarna och utnyttjas till "put and take"-fiske. En skogsbilväg, som går mellan Bennebol och Kobol, passerar ca 300 m söder om Edsjön. En stickväg leder till Edsjön där det finns brygga och några båtar.

Området kring Dammen domineras av äldre barrblandskog med naturskogskaraktär som åtminstone delvis uppkommit efter brand. Flera partier hyser ett stort inslag av torrträd och lågor. Inslaget av lövträd främst björk och asp är påfallande. Här och var förekommer även ek och lind. Den största lövrikedomen finns längs Dammens och övriga våtmarkers stränder samt i de blockigaste partierna. Den blockrika moränen avbryts stundtals av hållar med hållmarkstallskog, små skogskärr och sumpskogsdråg med al och ask. Vissa partier översilas och har en lundartad flora.

Trots att området troligen tidvis varit hårt utnyttjat av järnbruket finns ett antal rödlistade arter vilka kräver lång kontinuitet av gamla träd och lågor i området. Sannolikt har områdets storblockighet medfört en lägre påverkansgrad på skogen trots närheten till bruket.

Området är genom sin större sammanhängande areal av våtmarker och naturskogar mycket värdefullt för den naturskogsbundna floran och faunan. I reservatsområdet har hittills påträffats närmare 50 signalarter vilka indikerar höga naturvärden. De rödlistade arterna är främst knutna till högstubbar, grova träd och lågor av asp, ädellövträd och gran. Av de rödlistade kryptogamerna som påträffats kan nämnas rosenticka, ekpricklav och grön sköldmossa. Av skalbaggar kan svartoxe och knäpparen *Ampedus cinnaberrinus* nämnas. Tretåig hackspett observeras regelbundet i området liksom duvhök, slaguggla och trana.

Området har stor betydelse för bevarandet av biologisk mångfald.

Reservatsområdet ligger i ett större område klassat som riksintresse för den kulturella och vetenskapliga naturvården enligt 2 kap 6 § lagen om hushållning med naturresurser m.m.(1987:12) Dammen är i Länsstyrelsens naturvårdsprogram från 1987 klassat som ett område med högsta naturvärde.

Vidare ligger reservatet inom ett område av riksintresse för kulturmiljövården enligt 2 kap 6 § NRL, K 34 Bennebols bruk. Riksintresset konstitueras av bruksmiljöer ursprungligen från 1600 - talet, vars lokalisering till skogsbygden illustrerar tidens decentraliserade utnyttjande av naturresurserna.

Referenser

Eriksson, P. 1997, Ekologisk landskapsplanering i Vällenområdet. Upplandsstiftelsen Rapport nr 5.

Eriksson, P. 1989, NISP-Bennebol, opubl.

Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987, Naturvårdsprogram för Uppsala län.

Nilsson P. M. 1975, Naturinventering av Bennebols naturreservat

Stighäll K. 1996, Bennebolsområdet, Upplandsstiftelsen, stencil nr 10.

ÄRENDETS BEREDNING

Under år 1993 påbörjade Upplandsstiftelsen projektet "Ekologisk landskaps-planering för hotade arter och miljöer" kring sjön Vällen. Som en följd av arbetet avgränsades ett antal särskilt värdefulla områden som föreslogs skyddas som naturreservat. Naturvårdsverket och Länsstyrelsen uppdrog år 1995 åt Upplandsstiftelsen att under en tre-årsperiod ta fram underlag för beslut om naturreservat samt skötselplan för ett tjugotal utvalda områden i Uppsala län. Dammen är ett av dessa områden. I uppdraget ingick även att se över fem naturreservat med enbart föreskrifter om tillståndsplikt (s k dispensabelt naturreservat) belägna i Vällenområdet. Arbetet har bedrivits i samråd med Länsstyrelsen och markägaren. Uppdraget redovisades under våren 1998.

Förhandlingar med markägaren har skett och avtal om intrångsersättning tecknats. Förslaget har förelagts markägaren och sakägare enligt 11 § naturvårdsförordningen (1976:484) och remitterats. Synpunkter har beaktats i förslaget.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822) förklarar Länsstyrelsen det område som markerats på kartbilaga B som naturreservat, benämnt Dammen.

./B

ÄNDAMÅL MED RESERVATET

Ändamålet med reservatet är att

- skydda och bevara de geologiska bildningarna, den relativt orörda skogen, våtmarkerna och de hydrologiska betingelserna, samt det växt- och djurliv som är förknippat med nämnda förhållanden,
- i den mån det inte strider mot bevarandeintressena, tillåta och med enkla anordningar underlätta allmänhetens möjligheter till naturupplevelser inom området,
- skydda och bevara de bruks - och odlingshistoriska spåren i området

Reservatsområdet skall lämnas för fri utveckling, med undantag för åtgärder för att förstärka eller bevara särskilda natur - och kulturvärden enligt skötselplanen. Dessa åtgärder består i

- frihuggning av ädellövträd för att befrämja en ljuskrävande fauna och flora,
- naturvårdsbränning för att tillskapa nya lövsuccessioner och återskapa naturskogsmiljöer,
- om möjligt höja vattenståndet i Dammen under vår och höst för att efterlikna de fluktuationer som bruksdriften motiverade. Vattenståndet får höjas under förutsättning att kringliggande mark utanför reservatet inte påverkas,
- röjning eller frihuggning av lämningar som särskilt väl belyser markens tidigare användning,
- restaurering av malmvägar och leder, broar m m för att förstärka förståelsen av brukets omgivningar och öka tillgängligheten till besöksvärda objekt (dammar, odlingsmarker, kolbottnar m m).

RESERVATSFÖRESKRIFTER

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård - och förvaltningsbestämmelser skall gälla för reservatet.

A Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatsområdet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, spränga, muddra, schakta, plöja,

dämma, nydika, underhållsrensa dike, skyddsdikey eller på annat sätt föra bort vatten, utfylla, tippa, markbereda, bryta stubbar eller utföra annan direkt eller indirekt markbearbetning med undantag för

- åtgärder enligt nedanstående skötselplan och de principer som anges i planen,
 - åtgärder i samband med underhåll och reparation av elledning, som gränsar i sydväst,
 - åtgärder för vilka Länsstyrelsen lämnat tillstånd till enligt föreskrift A 12,
2. uppföra byggnad eller anlägga väg, parkeringsplats, stig, spång, brygga eller annan anläggning med undantag för
- i nedanstående skötselplan angivna anläggningar och anordningar,
3. dra fram mark - eller luftledning,
4. anordna upplag annat än tillfälligt i samband med reservatsområdets skötsel,
5. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, med undantag för Edsjön, skötselområde C,
6. tillföra växnäringsämnen eller göra andra ingrepp som kan innebära förorening eller annan förändring av marken,
7. avverka, röja, skogsodla eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar eller annan växtlighet med undantag för
- absolut nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning,
 - åtgärder enligt nedanstående skötselplan,
 - åtgärder för vilka Länsstyrelsen lämnat tillstånd till enligt föreskrift A 12,
 - åtgärder i samband med underhåll och reparation av elledning, som gränsar i sydväst,
8. införa för trakten i dag främmande växt- eller djurart/ras, med undantag för införsel av fisk i skötselområde C,
9. sätta upp saltsten eller utfodra vilt med undantag för stödåtgärder för utrotningshotad art,
10. framföra motordrivet fordon med undantag för

- körning på befintlig enskild väg,
- erforderlig körning i samband med brandbekämpning,
- körning i samband med skötsel av reservatsområdet,
- körning med mindre fordon t. ex. järnhäst eller motsvarande för uttransport av fälld älg

11. upplåta mark för ridning, camping, orienteringstävling eller liknande arrangemang, uppställning av husvagn, släpvagn eller motordrivet fordon med undantag för tillfällig parkering på anvisad parkeringsplats enligt nedanstående skötselplan,

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

12. rätta eller bredda den enskilda vägen till Edsjön i områdets södra del,

Dessutom gäller :

13. Föreskrifter nedan under punkt C gällande allmänheten gäller även för markägare och innehavare av särskild rätt med undantag för åtgärd som är nödvändig för att kunna bruka och sköta reservatsområdet eller för att kunna utöva sin särskilda rätt, t.ex. jakt.

B Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att:

1. reservatsområdets gränser märks ut i terrängen och att informationstavlor sätts upp i anslutning till reservatsområdet,
2. erforderliga åtgärder vidtas för att iordningställa och underhålla anläggningar och anordningar enligt nedanstående skötselplan och de principer som anges i planen,
3. naturvårdande åtgärder som gagnar reservatets syfte vidtas inom reservatsområdet,
4. vattenståndet i Dammen höjs för att hindra igenväxning och bibehålla våtmarken öppen under förutsättning att kringliggande mark utanför reservatet inte påverkas

C Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatsområdet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar skall förbud gälla att

1. gräva, hacka eller på annat sätt skada jordytan,

2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar, gräva upp eller plocka blommor, gräs, mossor, svampar, lavar eller på något annat sätt ta bort eller skada växter eller växtdelar av något slag med undantag för plockning av matsvamp och bär,
3. fånga eller bortföra djur, bortföra ägg eller bo eller medvetet störa djurlivet, med undantag för fiske i skötselområde C, där fiskevattnet får utarrenderas av markägaren,
4. rida annat än på befintlig enskild väg,
5. tälta mer än ett dygn i följd,
6. medföra hund eller annat husdjur som ej är kopplat,
7. framföra motordrivet fordon,
8. anordna orienteringsverksamhet eller snitslade spår.

D Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen

1. Naturvårdsförvaltare.
Länsstyrelsen är naturvårdsförvaltare.
2. Skötselplan.
Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa nedanstående skötselplan.

SKÖTSELPLAN

Syfte med naturvårdsförvaltningen

Att bevara reservatsområdets höga natur - och kulturvärden genom att lämna området för fri utveckling med undantag för åtgärder som framgår av skötselplanen.

Att genom att vidta smärre åtgärder öka natur - och kulturvärdet, tillgängligheten och allmänhetens möjligheter till natur -och kulturupplevelser.

Disposition och skötsel av mark och vatten

Beskrivning

Naturförhållandena beskrivs i avsnittet "Beskrivning" ovan.

Övergripande mål

Området lämnas i huvudsak för fri utveckling med undantag för:

- möjlighet att vid behov utföra kontrollerad naturvårdsbränning på begränsade ytor. I första hand bör barrsträdsdominerad och skogsbrukspåverkad skog brännas på brandbenägen mark,
- eventuell höjning av vattenståndet i Dammen efter utförd utredning. Utredningen ska beakta eventuell försumpning utanför reservatet,
- om möjligt återupptagen slåtter på delar av den tidigare slåtttrade våtmarker.

Riktlinjer och åtgärder

Skötselområde A

Beskrivning: Naturskogsartad blandskog-barrblandskog kring Dammen och Edsjön.

Mål: Naturskog med fortsatt hög lövandel.

Åtgärd: På skogsmarken i huvudsak inga. Stigar och broar röjs dock fram så att de kan ingå i de vandringsleder som omger bruket. För att upprätthålla en hög lövandel bör bränning av delar av skötselområdet utföras.

Skötselområde B

Beskrivning: Bennebols bruksdamm. Tidigare slåtttrad. Dämd vid bruket. I dag huvudsakligen med högstarr/högörtvegetation och al/björkkärr.

Mål: Vattennivån i Dammen höjs under vår och höst under förutsättning att kringliggande mark utanför reservatet inte påverkas. Delar av Dammen kan skötas traditionellt med hjälp av slåtter. Övriga delar får utvecklas fritt. Huvuddamm och hålldammar ska framgå till utbredning och funktion.

Åtgärd: Konsekvenser av en höjning av låg- och medelvattennivån i Dammen bör utredas. Av utredningen skall bl a följande framgå:

- Konsekvenser för skogsmark utanför reservatsområdet till följd av en vattennivåhöjning.
- Konsekvenser för put-and-take fisket i Edsjön till följd av en vattennivåhöjning.
- Möjligheterna att bibehålla en öppen våtmark genom högre vattennivå.
- Kostnader för realiserandet av en vattennivåhöjning.

Dammanläggningarna röjs på ett skonsamt sätt så att deras utbredning och funktion framgår.

Skötselområde C

Beskrivning: Edsjön. Put-and-take-fiske får bedrivas av arrendator som utses av markägaren.

Mål: Fortsatt put-and-take-fiske.

Åtgärder: Inga.

Vägar, ledningar, diken

Den enskilda skogsbilvägen, avtagsvägen till Edsjön, får underhållas. Nödvändiga röjningar i anslutning till vägen får utföras. Vad beträffar dikningsåtgärder är endast underhållsrensning tillåten.

Faunavård - jakt

Jakt får förekomma i enlighet med gällande lag.

Stödåtgärder får vidtas för hänsynskrävande eller utrotningshotade djurarter.

Befintliga jakttorn får vidmakthållas men inga nya får uppföras.

Siktröjning är inte tillåten.

Utfodring av jaktbart vilt får inte förekomma.

Anordningar för rekreation och friluftsliv

Beskrivning

Den allmänna vägen mellan Knutby och Harg passerar Bennebols bruk. En skogsbilväg mellan Bennebols bruk och Kobol passerar nära reservatsområdets södra del. En väg leder från den enskilda vägen mellan Bennebols bruk och Kobol upp till södra änden av Edsjön. I Edsjön bedrivs ett "put- and take" fiske. Edsjön utgör en del av det kortfiskeområde som omfattar Fyrväpplingen.

Övergripande målsättning

Friluftslivets intressen skall i huvudsak tillgodoses genom reservatsområdets naturliga förutsättningar. I den mån det inte strider mot bevarandeintressena är det tillåtet att med enkla anordningar underlätta allmänhetens möjligheter till naturupplevelser inom reservatet.

Riktlinjer och åtgärder

Tillgänglighet

Området nås lättast från den allmänna vägen mellan Knutby och Harg.

Parkeringsplats

En P-plats kan iordningställas i anslutning till Bennebols bruk.

Strövstigar

Upplandsledens dragning i anslutning till reservatsområdet bör kvarstå.

Båtlänning

Befintlig brygga och båtplatser vid Edsjön får kvarstå. Större förändringar skall föregås av samråd med Länsstyrelsen.

Sanitära anordningar

Vid behov utplaceras soptunna och eventuellt även toalett i anslutning till vägslutet vid den sydöstra delen av Edsjön och i anslutning till parkeringsplatsen vid Bennebols bruk.

Renhållning

Fyrväpplingen-Hushållningssällskapet AB svarar för eventuell städning och renhållning kring Edsjön och avtagsvägen till Edsjön. Naturvårdsförvaltaren svarar för övrig eventuell städning och renhållning.

Information

Information om det skyddade området skall lämnas på informationsskyltar, som placeras på lämpliga ställen vid reservatsområdets gräns. Naturvårdsförvaltaren svarar för produktion, uppsättning och underhåll av dessa skyltar.

Informationsfolder bör tas fram. Länsstyrelsen svarar för produktion av foldern.

Det kan vara lämpligt att i anslutning till reservatsområdet lämna ytterligare information om natur- och kulturförhållanden m.m. Detta kan ske vid Bennebols bruk.

Utmärkning

Reservatet skall vara utmärkt enligt svensk standard (SIS 03 15 22).
Naturvårdsförvaltaren svarar för detta.

Tillsyn

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för tillsynen av reservatet.

Dokumentation

Naturvårdsförvaltaren skall kontinuerligt dokumentera utförda åtgärder, eventuellt slitage, andra förändringar i naturförhållanden m.m.

Finansieringen av naturvårdsförvaltningen

Naturvårdsförvaltning, utmärkning och basuppskyltning av reservatet bekostas av staten.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga D.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Ann - Cathrine Haglund samt ledamöterna Barbro Andersson, Ingrid Andersson, Anders Ekström, Gunnar Hedberg, Lennart Hedquist, Gunnar Hofring, Ingvar Karlén, Mats O Karlsson, Lars - Olof Lindell, Britt Pagard och Mats Sjöborg samt tjänstgörande suppleant Ing -Marie Gidlund.

I den slutliga handläggningen deltog länsråd Henricsson, chefsjurist Segerström, länsantikvarie Eklund, länsarkitekt Lundgren och avdelningsdirektör Hjelm, föredragande.



Ann - Cathrine Haglund



Lars Hjelm

BILAGOR

- A. Översiktskarta, skala 1 : 50 000
- B. Reservatskarta, skala 1 : 10 000
- C. Reservatskarta med skötselområden, skala 1 : 10 000
- D. Hur man överklagar

SÄNDLISTA

Till (delgivningskvitto)

Hargs Bruk AB, 742 95 HARGSHAMN
Hargs Egendom AB, 742 95 HARGSHAMN
Uppsala kommun, Box 216, 751 04 UPPSALA
Naturvårdsverket, 106 48 STOCKHOLM
Telekontoret, Box 621, 751 26 UPPSALA
Vattenfall Elförsörjning, 741 90 KNIVSTA

För kännedom

1998-06-26

231-7348-97

Upplandsstiftelsen, Box 1833, 751 48 UPPSALA
Boverket, Box 534, 371 23 KARLSKRONA
Skogsvårdsstyrelsen i Uppsala län, Portalgatan 2 B, 754 23 UPPSALA
Älvkarleby kraftverk, Linjeavdelningen, Box 285 751 05 UPPSALA
Vattenfall Elförsörjning, 741 90 KNIVSTA
Lantmäterimyndigheten, Uppsala kommun. Box 216. 751 04 UPPSALA

akten
miljö - och fiskeenheten, 25 ex.
kulturmiljöenheten
planenheten
näringslivs- och landsbygdsenheten
registreras i naturvårdsregistret
kungörelse i länets författningssamling
reservatspärmen/MN, PS

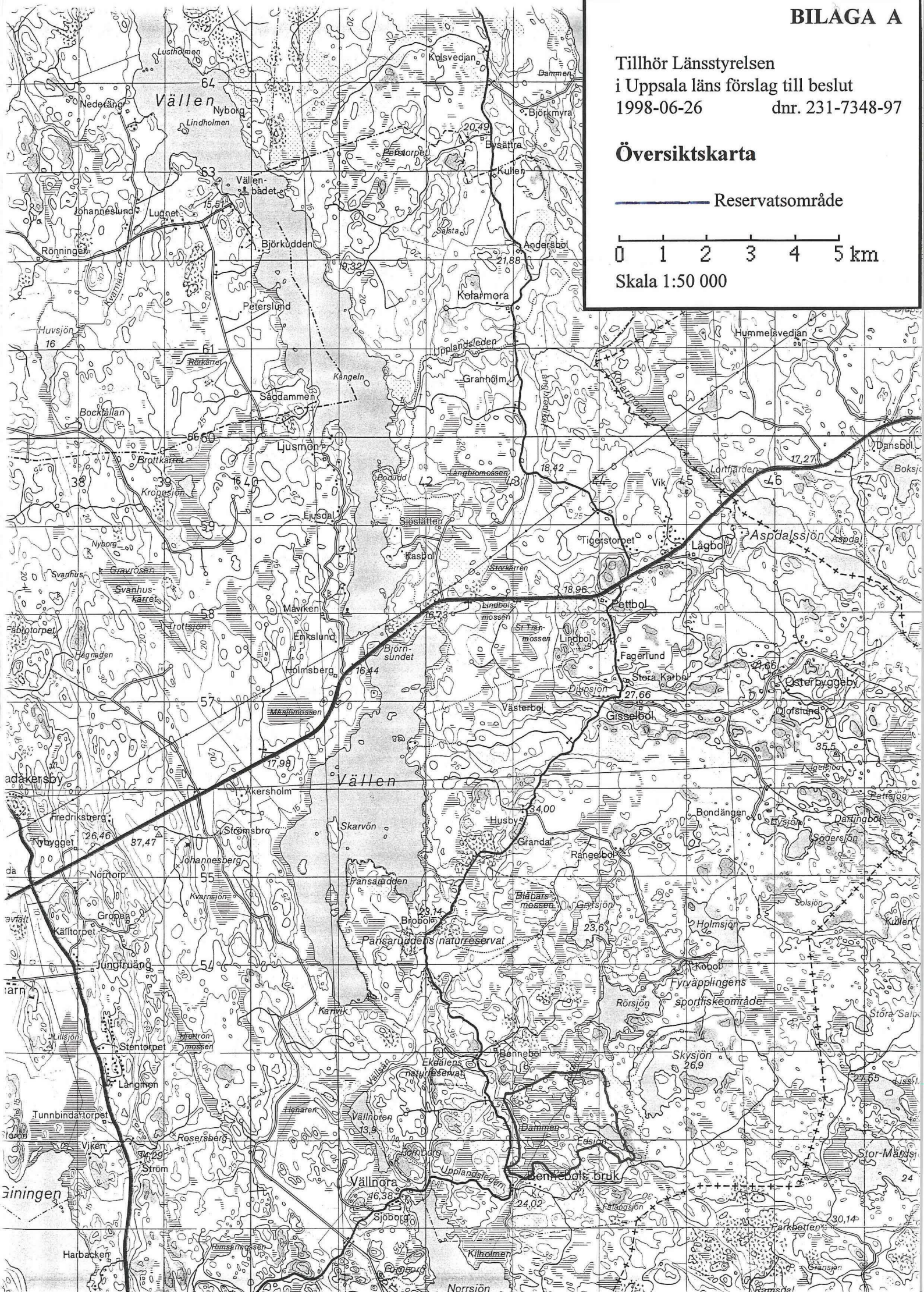
Tillhör Länsstyrelsen
i Uppsala läns förslag till beslut
1998-06-26 dnr. 231-7348-97

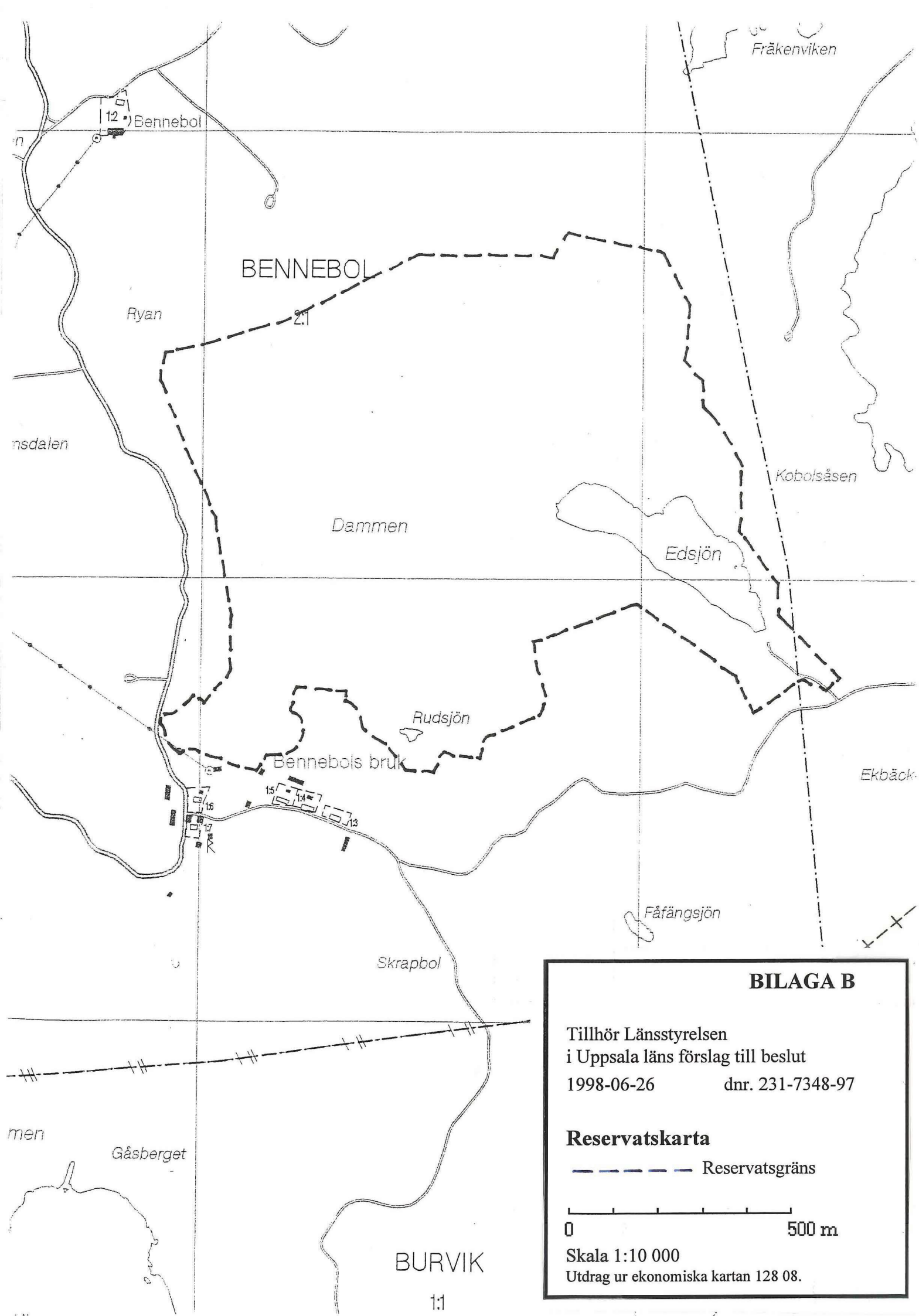
Översiktskarta

— Reservatsområde

0 1 2 3 4 5 km

Skala 1:50 000





BILAGA B

Tillhör Länsstyrelsen
i Uppsala läns förslag till beslut
1998-06-26 dnr. 231-7348-97

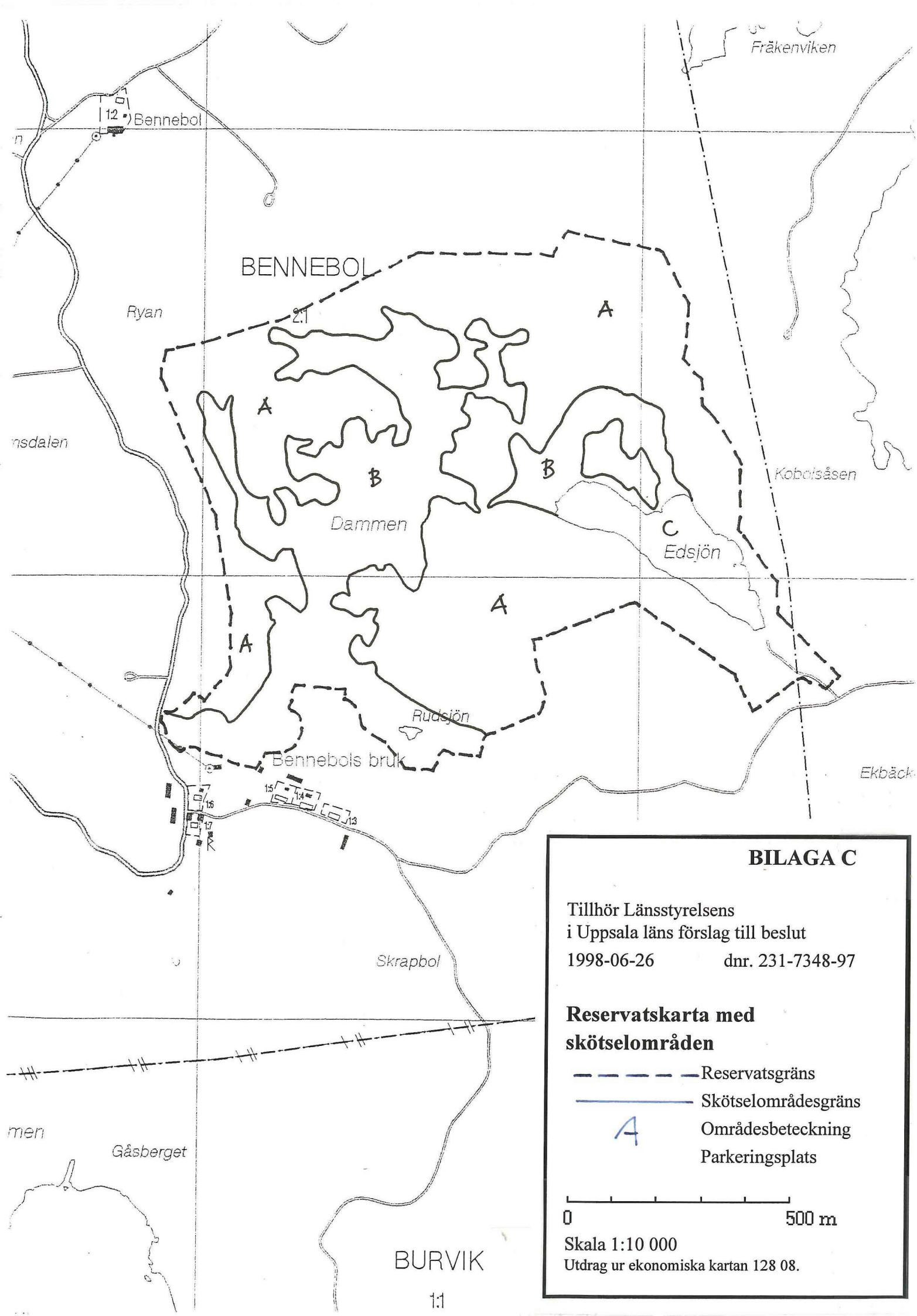
Reservatskarta

— — — — — Reservatsgräns

0 500 m

Skala 1:10 000

Utdrag ur ekonomiska kartan 128 08.



BILAGA C

Tillhör Länsstyrelsens
i Uppsala läns förslag till beslut
1998-06-26 dnr. 231-7348-97

Reservatskarta med skötselområden

- Reservatsgräns
- Skötselområdesgräns
- Områdesbeteckning
- Parkeringsplats

0 500 m

Skala 1:10 000

Utdrag ur ekonomiska kartan 128 08.

BURVIK